

De beste plek ter wereld

Uit het meest recente Sociaal en Cultureel Rapport blijkt dat Nederlanders somber zijn over de toekomst van het land. Men verwacht dat sociale voorzieningen kariger worden, dat ongelijkheid toeneemt en dat de samenleving harder en prestatiegerichter zal zijn. Deze ontevredenheid over Nederland staat in schril contrast tot het beeld dat uit een internationaal vergelijkend onderzoek van de American Association of Retired Persons (AARP) naar voren is gekomen. Conclusie van de in december 2004 gepubliceerde AARP-studie is dat Nederland 'the world's best place to live' is.

De bijna 36 miljoen leden tellende AARP komt op voor de belangen van vijftigplussers in de Verenigde Staten en is een belangrijke lobbygroep in Washington. Doel van het hiervoor genoemde onderzoek was om inzicht te geven in de voorzieningen die gepensioneerden elders tot hun beschikking hebben als referentiepunt voor Amerikaans beleid.

De AARP heeft zestien geïndustrialiseerde landen met elkaar vergeleken aan de hand van kwaliteit-van-levenkenmerken (Australië, Canada, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Ierland, Italië, Japan, Nederland, Noorwegen, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten, Zweden en Zwitserland). De kenmerken hebben betrekking op gezondheidszorg, welvaart, belastingen en sociale voorzieningen. Uiteraard is met name gelet op kenmerken die relevant zijn voor ouderen. De AARP heeft geen nieuwe data verzameld, maar gebruikgemaakt van recente gegevens van onder andere de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, de Verenigde Naties, de Wereldgezondheidsorganisatie, de Europese Unie en de Internationale Arbeidsorganisatie. In het rijtje van zestien landen heeft Nederland het hoogste puntentotaal. Australië eindigt op de tweede plaats, Zweden op de derde. De Verenigde Staten komen op de dertiende plaats terecht, voor de hekkensluiters Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Italië.

Nederland scoort goed, onder andere omdat het wetgeving tegen leeftijdsdiscriminatie heeft, een verplichte deelname kent van employees in pensioenfondsen, een laag werkloosheidscijfer heeft in vergelijking met andere OESO-landen, een laag percentage 65-plussers heeft met een inkomen in het laagste kwartiel van de inkomensverdeling (slechts zes procent), en een ziektekostenverzekering heeft voor alle inwoners (inclusief verzekeringen voor medicijngebruik en opname in een verpleeginstelling). In het bijzonder wordt gememoreerd dat de AOW niet is gerelateerd aan het arbeidsverleden. Iedereen die tussen zijn 15de en 65ste onafgebroken in Nederland heeft gewoond, heeft recht op een volledige AOW-uitkering. Enige verbazing klinkt door waar wordt vermeld dat de AOW een vakantie-uitkering in de maand mei kent. Waarderende woorden zijn er voor de sturende rol die de Nederlandse overheid speelt bij de budgettering van de uitgaven in de gezondheidszorg. De kosten voor ziekenhuizen, diensten

van artsen en medicijnen zijn in Nederland 30 tot 50 procent lager dan in de Verenigde Staten, terwijl de gezondheid van Nederlanders even goed of zelfs beter is dan die van Amerikanen.

Nederland komt zeker niet op alle kenmerken met een hoge score uit de bus. Het krijgt de minimumscore op het kenmerk 'verplichte pensionering'. Terwijl wij ons druk maken over de afschaffing van subsidies voor vervroegd uittreden, is het voor Amerikanen ondenkbaar dat de leeftijd van 65 jaar verplicht ontslag betekent. Een relatief lage score is er ook wat de levensverwachting betreft. Op dit kenmerk worden we door alle geselecteerde landen voorbijgestreefd behalve Denemarken, Ierland, Finland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Een plaats binnen de middenmoot is er voor kenmerken als het bruto nationaal product, de beschikbaarheid van thuiszorg (hier behoren de Scandinavische landen tot de top), en de overheidsuitgaven voor inkomensondersteuning en sociale voorzieningen.

Bij internationaal vergelijkende studies is er altijd wat af te dingen op de gehanteerde criteria. Aan het rijtje plussen kunnen we nog toevoegen dat Nederland van de Europese landen het beste pensioensysteem heeft opgebouwd, met de meeste spaargelden, zodat de vergrijzing hier minder hard zal drukken op de begroting dan in Duitsland, Frankrijk en Italië. Maar Nederland was zeker niet zo hoog geëindigd als bijvoorbeeld rekening was gehouden met de kwaliteit van de woningvoorraad of met de economische positie van oudere vrouwen (en het aantal uren zonneschijn?). Kanttekeningen zijn ook te plaatsen bij het even sterk laten meetellen van de afzonderlijke criteria in het eindoordeel. Zijn inkomensongelijkheid, uitgaven voor de gezondheidszorg en de beschikbaarheid van wetgeving alle even relevant voor het welbevinden voor ouderen? Eindeloze discussies zijn hierover te voeren.

Ondanks de kritiek die te leveren is op studies zoals die verricht door de AARP, is het instructief om de Nederlandse situatie door een internationale bril te bekijken. Zo slecht hebben wij het niet. Het is ook een ander geluid dit keer. Gebruikelijk is dat we te horen krijgen dat Nederland een toestroom van Polen of Turken kan verwachten. Daarentegen doen de resultaten van de AARP-studie geloven dat het aantal immigratieverzoeken van gepensioneerden uit de Verenigde Staten zal stijgen. De ruim 800 65-plussers met de Amerikaanse nationaliteit die Nederland volgens het CBS nu telt zullen gezelschap krijgen.

Pearl Dykstra